

Kupr

Г 58

N. GOGOL

ŞINEL

QIRG'IZSTAN MAMLEKET BASMASI
FRUNZE 1938 QAZAN

QA

„ŞINEL“ GE TYZÖTTY

К заказу № 400

Bett	Çoku (ыды) qaraş sana- qanda)	Вашылыş	Durusu
10	11	mojunu	mojun
10	31	çegende	çegenge
22	1	salınyr	salıp
31	25	çaşar	çaşar
41	20	berilipir	beriptir

Н. ГОГОЛЬ

ШИНЕЛЬ

ПЕРЕВОДИЛ МУКАЙ

НА КИРГИЗСКОМ ЯЗЫКЕ

КИРГИЗСКОЕ ГОСУДАРСТВЕННОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
ФРУНЗЕ 1938 КАЗАНЬ

F585.

N. GOGOL

Кирг
Г 58

ŞINEL

Qotoqon MUQAJ

□ П

3745

~~3745~~
3743

924

QYRQYBZSTAN MAMLEKET BASMASY
FRUNZE 1938 QAZAN

★
Џооптуу редактор
СЪДЪҚВЕКОВ Т.

★
Тех. редактор
ГАЈФУЛЛИН Н. А.

★
Џооптуу корректор
МАМАКЕЈЕВ Т.

★
Съдъфьна ѓооптуу
АРАЛБАЈЕВ А.

★

Аңгеме бир департамент җайында эле: департаменттин атын атавај эле қојоюнубуз җеп болор. Департамент, баланса полк, тыкынсө канселарь деп, бу кындө ат қојур, ајдар таојуудан җамань җоқ. Ушу кындө кее бир адам җавыр көгүр қалојандај волот: Ғалаң өзү ојана емес, вутын қоомду өз қара вафьпын ордуна қојур, җонун вардырь җавырқадь degisi келип, алек волот. Уққан қулақта җазьқ җоқ, ушүл җақьпн эле сендерде, қаж қалаада екені esimде җоқ, бир капитан арыз бериптир. Арызьнда мамлекет тоқтомдору суу тывунө кетип җатқандьоьпн, өзүнүн азан ајтыльр қојулојан қасьжеттуу ать қор волур вара җатқандьоьпн асьқ ајтыртьр. Сөзүн далилдез усын арызьна бир соң романдь қошо берип, бул романда өзүнүн ать бир өтүнүс бетте ајпывај учурап отура турқандьоьпн ајтыртьр. Ғаж учураса да бир җендуу ојо, теги мас қалыьында сьратталқандьоьпн ајтыртьр. Оова, ошентип, бир ылајьқсыздьқ тууvas усын биз аңгеме қылојань турқан департаментивиздин өз атын атавај эле, ақја бир департамент деген ат берелик.

Ошону менен ошол департаментте бир cinovnik қызмат қылат. Бул келбет җақьпнан валандај адам таңьр-қарлық адам емес: җаралдаз војлуу, аздар саарь вар, қоңур тystуу, қыжььқ көз, қашқа вафьгаақ, бетине вьрьз кирген адам эле. Бет аҗарьпнан сусөк оорусу менен ооруқандьоьпн көгүнүр турар эле. Бироқ мунун сусөк менен оорушана Петербургдун ава рајь ојана җазьқтуу ојо. Бул cinovnikтин сен җақьпна кelsek (antkeni бизде алдь менен сенин атай турқан salt вар ојо) өмүр-

lyk titulduu sovetnik ele. Sovetnik voloşondo da çazuucularыбыздн көвүнүн еми қаламь qurcup otura turojan sovetnikterdin biri ele. Antkeni „çooş voto çyndөөгө çaqşь“ degendej, uncuqraşandн устүнөн тыşрөөнү мақтамыс көрө turojan adat çazuucularыбызда da бар ојо.

Bul cinovniktin familijasь Başmackin ele. Oquucularыбыз оја өзүнөн өзу көрүнүр turşjan сьојар, bul attн arqь tegi qadimki vaşmak (vajpaq) degen sözdөн сьqqan. Biroq qaj zamanda, ne severten vaşmak volup, andan varь Başmackin volup ketkenin ec kim vilvejt. Bul cinovniktin atasь da, vavasь da, valdьzь da qьsqasь Başmackinderdin varьoь da dajьma ötyk kijip çyrөр ele. Çalьzь oјana ötyktөрүн çььna eki, yc çolu tamandatьр alar ele.

Bul cinovniktin өз atь Akakij Akakijevic volucu. Mymkyn, oquucularыбыз bul attь viz taşja qojşondoј көрүр, таң qalar da. Buјurvasьн, munu viz taşьр oturşjanьбыз çоq, attн өзу oşondoј. Bul attн сьqqan severi mьndaj: Akakij Akakijevic tyn çarьmьnda tuuldu; çañьbasaq martн 23-сьslasьna qaraşjan tyn volso kerek. Marqum enesi (eң çaqşь urşjaasь ele) tuuşjan valasьн alpecter, соқunduruuоја ьнојajлар çatqьzь. Enesinin төşөгу еşikке qarşь krovatta volucu. Oң çaşьnda senatta, уstөлvaşьььq qьzmatн atqara turojan durus adamdardн biri Ivan Ivanovic Eroşkin, sol çaşьnda kvartalnij ofitserdin aјalь Arina Semenovna Belovrişьkova çana qudasь turdu. Balanн enesine vular yc at tandattь: Mокkija, Sossija çe volboso vajьrқь Xozdazat degen mьqasьнн atн qoj deşti. „Çоq“ dedi enesi: „vularьnar at сьjaşь çоq“. Enenin көнлүн ulamaq ycyn vular kalendardн daşь bir çerin actь. Trifilij, Dula çana Naraxasij degen daşь yc at сьqtь. Munu uqqanda valanн enesi:

— Bul emne degen şumduq! Eñ qurbasa Varadat çe Narux volso da birdeme oјo. Volboso, Trifilij, Naraxasij degen da at volot veken dep keјidi.

Kalendardн daşь bir qaşazьн oodarьр көrdy ele: Tavsixakij, Naxtisij degen eki at сьqtь.

— Туу, tim ele qojşula, — dep qol şermedi. — Таqьdьр uşundaj сьојар, vuşja ne cara. Andaj volso andan көрө vu valaşja atasьнн atн qojolu. Atasьнн atь: Akakij ele munun atь da Akakij volsun, — dedi enesi. Oşontip „Akakij Akakijevic“ degen at qojuldu. Oşon don kijin valanь соқundurdu; vala ьjladь. Ыjlaşanda vet-oozun тырсьjtьр, kijin titulduu sovetnik volorun ici sezip turoјandaj keјip menen ьjladь.

Mьna, bul attн qojuloјan maanisi uşundaj ele. Biz munun vaarьн aјtqandaşьбыз, Akakij degendi viz çanьбыздan qoşroj, zarьldьqtan qojuloјan at ekenin oquucularыбыз çaqşь bilsin dedik.

Akakij Akakijevic departamentke qaj ubaqьnda kirdi, anь qьzmatqa kim dajьndadь bul çaşь ec kimdin esinde çоq. Bul mekemege qaj ubaqta, nece direktor, nece nacalnikter kelse da, varьoьь teң oşol orun, oşol qalьр, oşol qьzmatta tap çьlvastan vajaşь cinovniktiginde turojan Akakij Akakievicti көрөр ele. Oşonduqtan kimgе volso da, Akakijevic uşul şineli menen vaşьнн uşul çaqşasь menen eneden dajar kyjyndө tuulvadь veken degen сьjaqtuu oј kelgendeј volor ele.

Departamente munu ec kim urmattacu emes. Özgөлөр oјana emes, kызөtcylөр da al çanьnan ötyр varatqanda ьzaat qььр orundarьnan turmaq tygыл, vuvulup көzdөрүнүн qььн da salcu emes ele. Qьsqasь сьmьн ucup varatqan qurduu көrcy emes. Nacalnikter vuşja salqьndьq, döөkьrsyucylyk menen qarar ele. Qandaj da volso, bir çumuş tapşьrarda: „mьnamunu көcyрө qoju-

sъjaqtuu neme ele. Munu tapşırqanda Akakijdin mañ dañnan сьрыдар ter сьqть. Аqьгьнда:

— Çoq, uşunu çen ele qojur, maşa murunqudaj ele көcyрө турoñan бирдeme бергиле, — dedi. Oşondon tartьp, Akakij ömyr voju qaşaz көcyryudө qaldь. Буoña uşul qaşaz көcyryudөн тьşqарь вөтөн, dyjnө çoq съjaqtuu ele. Ystyndөky kijimi qandaj avalda ekendigi menen çumuşu volucu emes. Mundirinin tysy көk emes, alda qandaj bir qoñur tystyy съjaqtuu volucu. Çaqasь ensiz, çарьz kelip, Akakijdin moñnu uzun volboso da, çaqasьnьп çарьzдыoñnan uzun moñnu съjaqtanьp, sorojur turuucu. Qacan көрсөñ da ijinine сөр, çе çip съjaqtuu бирдeme ileşip çyrөr ele. Аnьп ystynө Akakij qajsь yjdyn terezesinen qoqum-soqum бирdemeler ьroь-тьньp çatsa, oşoño kez kele турoñan бир qasьjeti voluucu ele. Oşonduqtan munun qalraoñnьп eteginde dañm darьzдын qавьoь, тамekinин tyvy съjaqtuular tolup çyrgөнyn көрөr eleñiz. Akakij көсөдө kele çatqanda emne volup, emne qojur çatqanьna ömyryndө көнүл вөlycy emes. Özyndөj cinovnik inisi көсөнyn бу çaqьнда kele çatьp, tigi çaqьнда emne voloñonun, çе alda kimdin torcusu yzylup ketip, kylyp çyrө турoñan volso, andajlar menen Akakijdin tyk çumuşu volucu emes ele. Eger көzyn sala qaloñanda da ecteme көрвөj, tizilip, çaqşь tamojalar menen çazoñan çoldorun oñana көryp, oşonun ortosunda çyrgөndөj voluucu. Çyryp kelip, aldьndaoь attьп mañdajьna çaqьп kelip qaloñanda, at vetine вьşqьrьp qaloñanda oñana özynyn çazuu ortosunda emes, көсө ortosunda турoñanьп көрөr ele.

Qьzmattan yjgө qajtsa, daroo sorpo icip, pijaz qoşqon cocqo — cucuñun çegende oturar ele. Çegende alardьп daamь qandaj ekeninde çumuşu çoq, anьп icindegi сьтьп, qьl-qьвьr, qьsqasь qudajьп bul mynetө

çivergen zattarьп qoşo-moşo suşunar ele. Avdan toj-oñonun bilgenden kijin oñana dastorqon ystynөн bir turup, yjgө ala kelgen qaşazdarьп көcyryugө kirişer ele. Eger көcyрөr qaşaz çoq volso, bir çañь qьzmatkerge arnal-oñan, çе volboso irirek adamdaroña çazьloñan qaşazdarьп adresine çaqşьlap көcyryp, oşoño maz volup aldаньp oturuucu.

Keede Peterburgdun sur bulutu aьboña turoñan kezi volot. Oşondo cinovnik adamdarь ar qajsьсь özynyn camasьna, aloñan aьlьqtarьna qaraj тыşky tamaqtarьп çeşet; sorpo - surpalarьп icişet. Departamenttegi kьndyzgy çazuu, çygyryş, sözdөrdөн bir mezgil тьньp, тьнctьq aluooña kirişer ele. Тьнctьq aloñanda: бирөө teatroña varat, бирөө көсөгө сьoьp, qara-maraoña көz salat, бирөөлөр qьzь var çerdi toorujt, бирөөлөр ancejin ermekteşip, ubaqьt ötkөryy ycyn aojajьп-tuuoñandarьпн yjynө varьp, көр-çerdi көp urup oturat; qaj бирөөлөry, artьqca, uşaq cinovnikter өз yjyndө oturup, kecke çе sarь samoordon caj uurtap, arzan suxardь qatьrata тыşyp qarta ojnooño kirişet; özdөry çөнynөн bir vas-qьc çoşoru cinovnikter çajьnan uşuloñan uşaqtarьп birine biri çetkirip otura турoñandarь volot. Qьsqasь çurttun vaarь көнүldөryп көтөryp, ermekter oturarьlьqtaj birtike araketke kirişkende, Akakij Akakijevic uşunun birine çuubastan, tapşьlvaj oturup alar ele. Akakijdi valandaj ojunda, valandaj kezde көrdym ele dep ec kim ajtalvas. Özy avdan tojoñonco çazьp voloñon soñ, төşөгynө çatar ele. Çatardaoь oju, erтеñ qudajьm көcyryugө qandaj qaşaz çiverer eken degendej oj volucu ele. Uşunu menen ömyry ötycy. Aьlьqqa төrt çyz som aьp, oşoño qolu çetkenine dardajьp, taqьdьrьna ьraazь volup, san cinovnikter çyryp çattь. Eger ömyr çolunda titul oñana emes, tajnij sovetnik (4), anьq sovetnik, nadvor-

nyj sovetnikterdin, tegi ömyryndə ec kimden aqyl alıp, berbej turojandardın özünyn çoluna tyrdyy keseldyy tosqoolduqtar ucurap oturvaj turojan volso, dalaj ömyr qartajojanca uşundaj ötkən volor ele.

Peterburgda 400 som, çe oşol camaluu ajlyq ala turojandardın vaarınyn teñ bir myqtı duşmanv bar. Bul duşman kim deseñiz, qadimki özyvyzdyn Soltuştıyktyn ajazv. Erteñki saat toşuzda çurtun vaarv aqylv departamentke çönögön kezinde, bul ajaz çandın vaarınyn vetinen syjyr, tanoolorun cımyrtat. Uşundaj kezderde artıqca çardv cinovnikter tanoolorun qojorojo çer tappajıt. Alar tursun çorojorqu daraçaluu adamdarın özdörünyn da mañdajv suuqqa toñur, közdörünön eriksiz ırqıv, çaş cıojat. Şorduu titulduu sovetnikterdin avalv öte myşkylge ajlanat. Mıñdaj ubaqtarda kicine şineldi qımytna tyşyr, veş altv köcödön çygyre vasıv, ar kim çanıv alıp qalyştın, qamın izdejıt. Çan — darman menen ooz senek volup, eribej turojanda buttarınyn qarın qaşvır, silkıp, ar kim tijıstyuy işterin qolojo alışat.

Akakij Akakijevic, bir top ubaqıttan veri uşundaj ajazda çyrgönyndə arqasınan, ijninen şivege menen saıvır alojandaj suuq ötyv, butunyn ucunyn vasa çyge turojan voldu. Aqırında „uşul şinelimdin bir çerinen çırtıq cıqras veken“, dep da ojlodu. Oşonttı da bir kyny şinelin qolojo alıp, oodarıv qarap oturup, taq ijın ceninen eki, yc çırtıq kördy, şineldin arqalyov evaq tozuv, çıqarıv, teşilip qalyrtv. Astarınyn tamıov ketken.

Brasında, Akakijdin şineli da çurtun şıldıv volojon nersesi ele. Cinovnikter vuqa şinel degen attın özyn köpsyngöndöj, çön ojana kapot dep at taqqan volucu. Durusunda da Akakijdin şinelinin kejrı avdan qıvıv volup

qalojan. Antkeni çaqasv çıl saıvın öenölyv, özge çırtıl ojan çerlerine alıp çamalıp, taqır quru qarqa tajan-ojan əle. Çamalojan çerleri tiginci qolunyn cıqsa da çımyıvır turvaj, dyrdıjyr, kelişimsiz körynyp turar ele.

Oşentip, şineldin ajlasv ketip varatqanıv köryv, Akakij Akakijevic „Petrovicke alıp varvasam volbos“ dep ojlodu. Petrovic bir yjdyn tørtyncy qavatında tura turojan qıjıvır köz, caar çyzdyu tıgyucu volucu. Ezelden, albette icregeñ kezderinde, cinovnikterdin eski-usquların çamar, ataqlalojan adam ele. Bul tıgyucu tuuralu anın ijne-çıvın terip syjlıvöj qojsoq da volot. Biroq mıñdaj añgemelerde kezige turojan adamdar menen çete taanıştıruu saltv bar ojo. Emese, oşol saltıv Petrovicten emnesin qıvıvanavız?

Petrovicı murun çön ojana Grigorij dep ajtıvcı. Munnun özy bir vajdın çaldama kışisi volojon. Bul vaşv bir az voştoduq alıp, oşondon kijın varıv, çekşemvi, majram saıvın araqıv ökyrtö ice turojan volup—oşondon tarta Petrovic dep atalıv kettı. İcyu çaoşınan Petrovic ata çoluna tyşkön adam sanalıv, bul çönyndə qatınv menen ajtışqanda, qatınvın „sopu nemis ajalı“ dep ataj turojan.

Mınavı çerde biz „qatın“ degendi atadıv, oşondutan al kışi tuuralu da bir, eki söz ajtıraj ötyvyzdyn çöny kelves. Biroq ajıtqanda emnevızdı ajtavız? Antkeni bul tuuralu darek az, Petrovicın qatınv var ele, vaşvna çooluq salvaj, cırcık kijip çyger ele, dejvız da, biroq suluuluq çaoşınan bul ajal maqtanarlıv emes ele. Bul kışige kezdeşkende çaloşv ojana gvardija soldattarıv köz qırın salıp öter ele.

Akakij Akakijevic Petrovicın yjynö qaraj cıoja turojan vasqıvc menen ketip varatat. Emnesin çaşvıvavız,

basqbc voju tögylgän ырыlas, kir suular, ajlana közyndy asьstьra turqan spirt cьtь. Akakij basqbc menen cьqьp kele çatьp, Petrovictin qanca aqca surarьn ojiodu, suraqan menen eki somdon artьq vere qojvosmun dedi. Eşik asьq turqan. Antkeni Petrovictin ajalь bir valьq vьsьramьn dep aь yjdy alaj-dylөj tytyn qьlьp civeriptir. Akakij aь yj arqьluu tөrgө qaraj cьrды. Tөrky yjgө kirgende Petrovictin ajalь vajqavaj da qaldь. Petrovic sьrdalvaqan, coq, aq ystөldyn ystyndө maldaş qurup, tyrktyn padьsalarьnca qaqьjьp, tigyucylөr adatьnca cьnaj-laq oturoqan eken. Akakijevictin özyne vaşьnan maalьm Petrovictin murunqu kezde çaralanьp vьtyr. dyrdujyp, tьrmaq öskөн, taş vaqanьn vaş sөögь өndөngөн varmaqь Akakijdin közyne aldь menen tyşty. Ijninde asьluu bir civek çip menen maşina çivi salьrap turat; qolqo aloqanьna eki, yc mьnөttөj volso kerek, ijne saptar, viroq ijnenin közyne çipti ötkөрө alvaj turqan eken. Oşoşo ьzalanьp, arь kecki qaraqoьlьqqa, arь çipke acuilanьp „өtrөjt qo, qudaj qarqaoьr, avdan өltyrө turqan voldu“ dep kejjip oturoqan eken. Munun kejjip oturoqan ucirunda kelyy Akakijevicke ötө oqtoj-suz volup köryndy. Akakijev Petrovictin çarpь çazьlьp oturoqan tuşta kelip çumuşun ajtuunu çaratcu ele. Keede Petrovic icinçirep alьp oturoqanda qatьnьnьn „soqur neme, qojdon qoqur, toroqojdon momun volo qaldь“ dej turqanь volucu, Akakij Akakijevic Petrovictin uşundaj kezinde keziguyny çaqşь köryucy. Mьndaj kezderinde Petrovic aqьsьn da kem ajtьp, ьqlasь menen qarşь alar ele. Keede qatьnь kelip, icip, mas volup alьp, işti arzan tigesin dep, ьjlar, uruş turqan. Uruşqanda emne—ystynө daoь bir veş, on tьjьn qoşo qojsoң cьr da çoq, doo da çoq iş vьtyr qala turqan.

Bul çolu Petrovic soo volucu. Oşonduqtan qavaoь salьnqь, sөzgө saraq, iştin vaasьn ajtuuşa da salqьn tyrdө oturoqan eken. Akakij Akakijevic munu seze qojup, qajra tartsamь dep da ojloqon ele, viroq yjgө kirip qaldь, emi volvojт. Eriksiz şaşqan өndөnyр:

— Amansьzvь, Petrovic? — dep civerdi.

— Şygyr, mьrzam, — dedi da Petrovic: „bul emne alьp keldi eken“ degendej tiginin qoluna көz saldь.

— Men atajь saqja keldim. Petrovic, mьna verekini... — dedi Akakij.

Esiñizderge salьp өtөly, Akakij Akakijevic syjlogөnde sөzynyn көvyn etiştik menen emes, çaloşo, qurandь, demөө, syjlөөлөр menen ele vajandaj sala turqan, taqьr volvoj varatsa sөzynyn çarьmьn ajtьp, qalqanьn oşol voju menen ajtraj çutur qojup, emi viritikeden soң oşol çarьmьn ajtqan-ajtraqanьn özy da unutup qala turqan.

— Emne dejsin? — dep qajta suradь Petrovic. Oşentti da Akakijdi vaşьnan ajaoьna cejin qьdьra qarap, tula vojuna көz salьp өtty. Munun ysty-vaşьndaoь kijminin vaarь vuoja taanьş. Antkeni Akakijevictin ystyndөgy kijminin vaarь uşunun qolunan cьqqan. Tigyucylөrdyn, adatь uşundaj volot...

— Men mьnavunu Petrovic, emetip... Sukno şinel... mьna көrdyqьvь... өзgө çerinin vaarь vekem... mьna azьraq ojana qьrьlajьn dep emetip... özy çarçanь... Mьnavu çerinde saal ojana emetip... arqasьnda, andan soң mьnavu dalьsьnda qьrьlөjan sьjaqtuu volup eme qьlьp... көrdyqьvь? uşul ele, işi da көp emes. — dep sөzyn arağ vьtyrdy.

Petrovic şineldi alьp, eñ avalь ystөлgө çajdь da bir talaj ubaqьt oodarьp qarap cьqьtь. Oşondon kijin vaşьn çajqadь. Qolun sozur, tereze aldьndaqь tameki sootun aldь. Tameki sootunun vetinde kim ekeni belgisiz bir

generalдын сырөтү бар эле. Belgisiz болгон себеві, general сырөтүнүн тақ бетине сол қолдун ваşы kirip, beti çырттыр, тақ ошо çerge тырмақтај қаојаз çавыştырылып бутөлген эле.

Tamekini çыttady da Petrovic şineldi qajta qolojo aldy. Çarьqqa tozup daşь qarady, daşь vaşьn çajqady. Daşь бетинин teşigine qaoјaz çavыştырылoјan general сырөтү бар tameki sootun алып, tameki çыttady, qajta çaar алып qoјdu da, oturup-oturup aqьrьnda:

— Çoq, munu tyzөtүp volbojt, eskirip vүtүp qalьrtьr, — dedi. Munu ajtqanda Akakijdin çyrөgy dyryldөgөndөј voldu. Çalyнојan valasa çaldьrap:

— Emne ycyn volbojt Petrovic? Bar voloјonu ijini oјana aзыraaq çuqarajьn degeni oјo... Sizde çamaacьььq var emespi, ьja? — dedi.

— Çamaacь tavьlarьn tavьlat qo viроq tigyugө volbojt, cirip ketiptir, ijne tijse ele ьдыrap ketkeni turat.

— Ketse kete versin, al ketip vara çatsa çamoо salaоjoј.

— Oşol çamaacь sala turoјan çerdin özy çoq. Çamaacь qarмай turoјan tajaььь çoq. Munun sukno degen oјana atь var, volboso çel yjläse vurqurap ucup ketkeni turat.

— Ucurbassьn, virdeme qььp vekitip ver.

— Çoq, — dedi Petrovic ceckindyу tyrdө: — virdeme etyugө mymkyn emes. Iş avdan çamanoја ajlanoјan. Andan көre siz munu qьşqa qaraj qalyң cьlojoо qььp аьньz. Antkeni çuqa vajraqtan but yşyгyc kelet. Çuqa vajraq aqca алуу ycyn oјana nemisterdin oјlor cьoјar-oјanь oјo. (Petrovic kezegi kelgende nemisterdi cьmcьp өtkөndү çaqşь көrөt.) Cььnda siz şineldi çaььdan tik-tiryuьyz kerek.

„Çaььdan“ degen sözdy uqqanda Akakij Akakijevic-tin көz аldьn tuman vaşqandaј volup, yj icindegi varььq nerse astь-ystynө kelgendeј voldu. Çaloьz oјana Petro-

victin tameki sootunun бетіндеgi çьrtьq vettyu general-dьn сырөтү аныq көryndү.

— Qandaj „çaьь“ dejsiz? Aşja menin aqcam çet-pejt oјo? — dedi uјqusun aca аlbaj turoјan kişideј volup.

— Oşol, çaььdan tiktiryу kerek, — dep Petrovic өз sözyn qajra ajttь.

— Çaьь tiktirgende qandajь volot?

— Çaьь qanca turarьn ajtasьz oјo?

— Ooba.

— Çyz elyу somdon aşьoьbraaq turar, — dep Petrovic eerdin çьmьrdь. Petrovic özy аlda qandaj bir oqus sözdy ajttьr qalьp, oşoоjo çurttun taььrqaојanьna көzynyn qь-ььoь menen qarap, tamaşalar oturuunu tyzyk көryucy ele.

— Bir şinel çyz elyу som! — dep Akakij Akakijevic-tin tavьşь qatuuraaq cьoьp ketti. Bul tuuloјanь tavьşь-ььn qatuу cьqqanь da uşuldur.

— Oşondoј, — dedi Petrovic, — şinel çyz elyу somojo tyşөt. Şinel voloјondo qandaj: çaqasьna suusar salьp, satin menen astarlasaq mymkyn, eki çyz somojo keter.

Akakij Akakijevic Petrovictin ajttьr çatqan sözynө qulaq salvastan, daşь çalyнојan tavьşь menen:

— Qudaj çaloјaşьr Petrovic, emne volso da virdeme qььp çamar көr, eñ qurvasa bir az kijip çyrөjyn, — dedi.

— Çoq, al volbojt; arь qancalyq uvaqьttь voş өltyryp, arь aqcanь cьoьm qььu durus emes, — dedi Petrovic.

Uşul sözdөrdөн kijin Akakij Akakijevic es-maşьn vil-vej yjdөн cьqtь. Petrovic аььn artьnan eerdin çьmьroјan qalyььnda bir talajoја qarap turup, çalьp tigyucylөrdyn cьььn аldьrvaојandaј көrynyp, өзynө özy ьraazь volup, mastanьp qaldь.

Akakij Akakijevic tyşyndөgy şьjaqtanьp көcөgө cьqtь. Özynө özy: mьndaj da neme volot! Men munu mьndaj neme volup, emetetqo dep emetken çoq elem, — dedi.

Bir az uncuqraj qalır daqı: „men mındaı volup emetetqo dep tyk emetken çoq elem: aqırında mındaı volup sıqtı, andaj volor dep kim emetip kergon“ dedi. Bir nese ubaqıt uncuqraj cıre verdi. Bir azdan son daqı: „mındaıda volot ekeno, men taqır mintip emetet dep kytkenım çoq ele: aqır uşundaj eme voloıon eken“ dedi.

Uşunu ajıtı da, yjge qaraj cıruynın orduna vaşqa bir kęcөгө tuşır alır, vaş ooıan çaırına qaraj qajda vara çatqanın sezvej cıre verdi. Çerdi qaraıan qalırında vara çatır, vıtkon voju qara kөө bir kerineıcjıge qarama qarır sıjkonır ötkendө vıtyın ijını kөө volup qaldı. Andan ötө bergende çaır salır çatqan yjdın tövөsynön bir qalraq aq torıraq şır etip kelip, ystıne tögyldı. Akakıj vuıa da konyl vөлө qojvodu. Mımkın, uşul qalır menen cıre da verer ele, avıjır volup kęcө kызөtcısynө urunır qalır, al:

— Emne, tal tuştө adamın tumşuıuna kelip tırelgenı? Cıruygө kęcө çetpedıvı? — degende şana uıqudan oııonıonıojı voldu. Oşondon kıjın çolun tuuralar, yjge qaraj tarttı. Aqıl, esın emı şana çııojandaj volup, cırök sırın cecışe turoıan dosuna kezıkkendeı, özy menen özy een-çajda volup, erkın aıgemege kırııtı: çoq, emı Petrovic menen keıeşıygө volvojt. Al murınquıaj emes, qatır bir töpөştөse kerek. Andan kөre men aıa keler çekşemvı kyny erten menen kelip kөrejın. Antkenı çekşemvıge qaraıan işemvının kecında közy aqırıjır ölgөncө icetqo; kecında çatır ertesında turıanda vaş maı volup turaat. Oşondo aıa azıraq çıvıtıkıç (poxmel) kerek volot. Anın suraıanına qatırın tırın vere qojvojt. Oşol mınette men kırıp, bir on tırındı sunsam qantıp emetpejt? Sözge da qandaj kengıç volvos eken. Oşondo şinel da emetetqo...

Akakıj Akakıjevic maselenı uşundaj dep cecır, özy övattı da kelerkı çekşemvını kytır qaldı. Erten menen Petrovicke kele çatır, Petrovicın ajalır yjdön sıoır vara çatqanın kөrdı da, tuura oşonun yjıne qaraj tarttı. Kelse ajtqandaj ele Petrovic közy qırarır, uıqudan oııonır, töşökte çatqan eken. Bıroq oşondoı bolsoda Akakıjdın emnege kelgenın bılgenden kıjın, şajtan tırtkөndөj:

— Volvojt. Çanıdan tıktırıız! — dedi. Oşol kezde Akakıj Akakıjevic 10 tırındı suırıp da taştadı. Bıroq Petrovic 10 tırındı aladı:

— Raımat mırza! Sızdın den sooluııunız ıcyın bir az icır, tırınöıarın. Bıroq şinel çöıynön ubara volvoıız. Şınelıız kesıygө çaravajt. Çanı şıneldı men kelıştırıp tıgıp verejın, ubada uşul volsun, — dedi.

Akakıj Akakıjevic çamoo çöıynön daqı bir ajtır kөrejın dedi ele, Petrovic tırşavasqa ajlandı. Aıaıın vura vastırvadı.

— Çanı şıneldı qandaj da volso tıgıp verejın. Al çarına ırmanırız kyvө volsun; qoldon kelgence tövөm çerge tıjgence etıjet qılajın. Çanı şıneldı çaqasın torculaj turoıan qılır, moda menen tıgyygө da volot, — dedi.

Akakıj Akakıjevic çanı şınelısız volvoı turoıandöırına oşol çerde közy çetkendeı voldu. Tegi emne qıluu kerek, şıneldı qajır aqıaıa tıktırış kerek? Aldaqı majramda vere turoıan sıjııqqa bir az işenıške volot. Bıroq al aqıanın ordu erte kynde çajlaştırır qojulıan.

Çanıdan şım alıu var, ötygıynın eskı qoncın vaştatqanı ıcyın ötykcyge veryu var. Anın ystıne 3 köjnek tıktırış kerek. Aıa qoşo çanı bir vasma cızyındө atın atoııo ırıjıqsız voloıon, oşol köjnekke qoşımca ekı, ıç kıjımdı tıktırıy kerek. Qırıasır vardıq aqıanın ordu tavırııan. Tegi dırektordun çoomarttırı qarınar, qırı som

сѣлѣдѣн ордуна қығр веş som, andan ашѣрѣр елуу som берген кундѣрдѣ да, munun кѣвун чанѣлароѣа тутқандан кижин, емки қалоѣанъ ōineldin қунуна қараѣанда даѣѣадаѣѣ тамсѣдај оѣана. Petrovictin кеѣде тиге туроѣан кижимге ердин қунунан ашѣра suraj туроѣан адатъ варѣѣоѣн да Akakij чақшъ vile туроѣан. Andaj uvaqtarda қатънъ сѣдај албай: „sen ақтамақ чинди voloѣonsuѣо? Кеѣде арзѣваоѣан немеге оѣана бирѣѣнун кижмин тиге салат. Еми қарасъ, ѣз қунунан арѣѣқ surap отуроѣанъ“ деп ваѣылдај туроѣан.

Petrovickе seksen som verse da bir ōineldi чasar берерин vul билет. Biroq ошол seksen somdu қайдан алуу керек? Чарѣмъ тавылар ele. Al emi қалоѣан чарѣмън қайдан алуу керек? Оқууларѣмъз ақсапън алоѣасқъ чарѣмън қайдан алоѣанън vile кетѣу керек оѣо dejm. Akakij Akakijevic чумшаѣан ar bir somunan bir тѣѣн tutup қала туроѣан адатъ var ele. Mунu bir kilittyu jaŋcikke saqtoocu. Jaŋciginin тѣѣсѣнде ақса сѣѣарѣѣтај теŋиги volor ele. Тақ алъ ај voldu degende чѣјналѣан чез ақсалаѣна текŋeryu чasar, nесе som чѣѣыlsa ошонсо кѣтѣмъз ақса salar ele! Akakijdin vul адатъ кѣртѣн var. Ошондуқтан bir nесе чылдан veri тѣрмақтар чѣѣоѣанъ қығр somdon арѣѣоѣан eken! Ошентир, чарѣм ақса қолдо var. Biroq емки чартъсъ қайдан тавылат? Даѣѣѣ қығр somdu kim vere қојот?

Akakij Akakijevic ojlodu-ojlodu da ақѣѣнда „bir чѣѣоѣа кѣŋѣгѣр сѣдар, сѣѣѣмѣдъ сақтар tutup, қараѣат қуруу керек“ деген қорутундуѣа келди. Bul чѣѣнѣнде тѣндај қылуу керек voldu: Кеѣки сај icyuny тоқтотуу керек, тѣнѣсѣнде ŋam чақроо керек, бирдеме иштѣѣ керек volso уј eesi ајалѣн вѣлмѣсѣнѣ кирip, ошонун чарѣѣѣннан рајдалануѣа volot; кѣѣѣде чѣргѣнде таманъ чѣртѣлвас усун бутту таŋқа соқрој, севердеп чѣгуу керек, ки

чуудурууну мѣмкѣн болушунча сејректѣтѣу керек, ички кижимдер тез тозѣос усун ујгѣ кеѣе замат cecip таŋтоо керек, чалаѣқат чѣѣил сапандъ кижip отуруу керек. Мѣна, усул ŋarttardъ Akakij қолдоно ваŋтаѣѣ. Алоѣасқъ kezde bir az қыѣн ucurap, vara-vara кѣнѣр кетти. Majda varatqa оѣана кѣнѣу tygyl, bir az varoѣandan кижин tamaq icpeј сѣдаѣаноѣа тыŋты. bras, қарѣѣ чарѣшъ ele асѣр отурат, viроq анън esevine kelecektegi чаѣѣ ōinel кѣзѣнѣ elestep, чапъ чај таар, азѣѣтанѣандај volup отураr ele.

Uшундан tartъp, Akakij Akakijevictin турмушу толуѣоѣаѣн деген сѣѣақтуу кѣргѣнѣт, бирѣѣгѣ ујлѣнгѣндѣј volot, чалоѣѣѣѣѣ sezilbeј чапънда дајѣм узулѣѣј bir ŋerik adam отуроѣан сѣѣақтуу sezilet, отуроѣанда da ѣмыр чолун bir ѣткѣрууѣгѣ uvada берген bir syjkyndyy ајал отуроѣан сѣѣақтуу кѣргѣнѣт. Bul syjkyndyy ајал рақтанъ қалън salъp ŋѣрѣоѣан, vek, astarluu вајаѣѣ чаѣѣ ōinelden вѣтѣн ecteme da emes. Akakij Akakijevic кѣргѣн кѣзгѣ murunquдан сѣјралѣан сѣѣақтуу. Mунѣѣу сѣјралъp, belgilyu bir maqsatъ var adam сѣѣақтуу volot. Чѣруŋ-турушунда da, иŋинде da murunqu воŋтуқ, tamansъѣѣѣѣѣ, ѣѣѣоолуқ сѣѣақтуу чаман адаттар чѣѣулѣандај voldu. „Suusardan чақа saldъrsam қандај volor ele“ деген ој kelgende кѣз алѣнда larъldap ot чаноѣандај volucu ele. ōinel туурасънда ваŋънда қажнаѣан қалън ој Akakij Akakijevicti чаѣѣсақтѣѣѣа da saldъrъp чѣѣере чаздаѣѣ. Bir кѣнѣу чаѣѣаз кѣѣгѣрп отуроѣанда vajqоosuzdan qata чѣѣерip қојур, „qоқуј“ деп тавыŋъ da сѣѣѣѣр, соқунup varъp қажтадан чазууѣа кирди. Bul еѣ кеминде ајѣна bir чолу Petrovickе varъp, varъn кѣрсѣтѣр қојор ele. ōinel чајѣн аѣгеме қылъp, suknosun қайдан ala туроѣанън, тѣсу қандај voluu керектигин, vaasъ қандајѣннан алуу керектигин аѣгеме қылъp чѣгѣр ele. Tyrynde bir az муѣајоѣандѣѣ belgisi volo tursa da, Petrovicten қажт-

qanda varьn teң sьpьrьp saьnpьp, sьnel tigilip, qajqajьp, kijip ala turojan kyn cуuq ekenin ojlor, maz-majram volup qajtar ele.

Сумуш Akakij ojloqondon da tez vytyyge ajlandь: direktor ec kimdin qьnq-mьnqьna qaravaj, Akakij Akakijevicke qьrq da emes, qьrq veş da emes, vaqьjojan altьmьş som sьjьr belgiledi. Çe Akakijevicke sьnel kerek ekenin sezdivi, çe özynen özy uşundaj cьqqan vujruqtuu nersevi, ajtor, munun cөntөгynө ojloqondon artьq aqca tyşty. Uşul severten cумушу ьldamdaşqa vet aldь. Uşundan kijin Akakij Akakijevic acьoja-macьoja eki, yc ajdaj ötkөrdyvy, çoqpu ajtor seksen camaluu som aqcasь boldu. Ömyryndө tьrp etişti vilbegen çyрөгy emi tyrsyldөj vaştadь. Aqcasьn vaşь qandaj quraldь oşondoј Petrovicti eercitip dykөngө çөнөldy. Eñ çaqşь sukno alьştь. Antkeni qandaj sukno alьş kerektigi çarьm çьl murun ojlonojon emespi. Çana suknonun vaasьn biliş ycyn Akakij dykөngө san iret kelgen; suknonun qandajьn alojanьn oşondon bilіniz, Petrovictin özy „mьndan artьq sukno tegi çoq“ degendi ajttь. Astartь kolenkor-don aldь. Biroq kolenkor volsoda vekem, qalьn, varьp turojan çerinen aldь. Petrovictin ajtmьnca vul kolenkor çivekten veter arь көrkөm, arь çьltьraq ele. Çaqasьna suusar alvadь. Ötө qьmvat tyşө turojan. Oşonduqtan dykөndөгy vardьq mьşьq terisin tandap oturup, eñ çaqşь degenin aldь. Munun çaqşььoşь oşondoј tetigin-dejden turup qarasañьz, taq suusardьn özy dep ajtar-lyqtaj.

Sьnel tiguу çaqьn Petrovic vardьoşь eki çumaoja sozdu. Anda da qolun qarmaqan sьruu çaoşь ojana boldu. Antpegende mьndan da murun tigip vytyrөr ele. Tikken aqşьna on eki som aldь. Mьndan da kemirek alьşqa mymkyn volvodu. Nege deseñiz tigişinin vaarьn çivek çip

menen çyrgyzyр, eki sьjralap tikti, ar bir tigişin necө tyrdyy zattar menen qoşo-moşo tişi menen tiştegilep oturup çatqьrdь.

Petrovictin vul sьnelди vytyrgөny qaj kyn ekenin ajtuu qьjьn. Oşentse da Akakijevictin eñ vaqtьluu kyny degen volor. Aqьr ajaoşьnda Petrovic sьnelди alьp keldi. Alьp kelgende da taң zaarь menen Akakij Akakijevic Par-lamentke çөнөөр aldьnda alьp kelip verdi. Ec qacan, ec bir sьnel mьndaj kezinde kelip qolojо tyşpөj turojan cьojar! Antkeni ajaz bir talaj kycөp qalojan. Emi virtike kynder ötkөndө myldө suuq volup kete turojan belgi-leri var ele.

Petrovic sьnelди salmaqтуu tiguycylөrcө saltanattap turup oq alьp keldi. Oşonu menen qatar, anьn çyzyndө da өзgөcө bir cьraj var ele. Petrovictin mьndaj çarqьn çyzdyu volojonun Akakijevic da murun көргөн emes volucu. Petrovic көzgө tyşkөndөj maanilyu çumuş orun-daşandaj, oşonusuna көңyly çaj таар çajlanojandaj, өзgө tiguycylөrcylөp astaroja tьştь qondura saьp, qoldon cьqtь qьlvastan işmekerlik өнөrynyn eñ typsyз terөndigin көrsөtkөн kişidej qalьp menen alьp keldi. Orop alьp kelgen çooluqun cecip, sьnelди cьojardь. Çooluq çañь ojana çuulojan taza çooluq ele. Anь vyktөp qajta cөntөгynө saldь. Sьnelди qoluna ala mañьzdanьp qajta bir qarap aldь. Oşentti da Akakij Akakijevicti dalьoja capть, ajlandьra qarap, artьq etegin төmөн vastь. Oşondon kijin topculanvaqjan etek, çөñin sozup, tartqьlap көrdy. Akakij Akakijevic çөñin kijip көrmөk boldu. Petrovic çөñin kijgizdi, çөñi qujup qojojondoј volo tyşty Qьsқasь sьnelдин qaj çeri volso da çaraşьqtuu cьqtь. Petrovic sөz arasьnda kicine көcөdө „tiguycy“ degen çazuusu çoq turup çatqandьoşьn, anьn ystynө Akakij Akakijevicti murun vilgendikten arzan tikkөndigin, vol-

sun, ajtor bul qonoqqo saqьrajan cinovniktin yju ьaar-
dьn eь ьaqьь ьerinde ele. Tegi Akakij Akakijevictin
yjuь ancalьq ьaqьn emes. Akakij Akakijevic avaly
kenedej ььltьrajan ьarьqtarь var, elsiz kьcь menen
ьtyьkь tuura keldi. Cinovniktin yjuь ьaqьndaqjan sajn
kьcьlьr ьaqьndar, arь-veri ьyruucylьr kьvьjyr, ьarьq
tyьь vaьtadь. ьar ьaqьь kijingen ajaldar, qunduz ьaqal-
luu kijimder kijgen erkektek da ucuar oturdu. Aldьn
ajuu terisi ьarьь menen ьarqan ььltьraq canalар da
lьrьldar ьtyr ьattь; qar ystьndь qьььrap, tьvьsьp ьar-
qan aravalар da ьtyr ьattь.

Akakij Akakijevic bulardьn vaarьna teь bir ьaььlьq
kьrgьndьj taььrap qarар kelet. Antkeni, bir nese ььl-
dan veri kьcьny kьrgьny da uьuь! Bir magazindin
ьarьq verip turqjan terezesinin aldьna tura qaldь. Tere-
zenin arь ьaqьnda bir suluu ajaldьn syrьty qojulqjan
ele. Ajal syrьty eьkejip, vutundaqь vaьmaqьn cecip
ьatqan tyryndь tartьlqjan. Soqrelektej ьurьumuru valtь-
rьna cejin kьrynpur turat. Ajaldьn arь ьaqьnda екinci
vьlmьdьn ьaaq saqalьn tarmaldatьp — kьrkьmdьtkьn
qandajdьr bir erkek vaььn qьltьjтьr qarар turqjandaj
boldu. Akakij Akakijevic vaььn ьajqadь da, kylyndьp,
ьz ььnyne qaraj ьyryp ketti. Bul ьerde munun emnege
kylgьny vizge qarandь. Mymkьn, ьz ojunda birdemeni
sezip tursa da, coocun nerseni kьrgьndьktьn kylgьn
volor; mymkьn vaьqa cinovnikterdin ajtqanьndaj „bul
frantsuz ьurtu ojuna kelgenin uьundaj ete veret“ ьegenge
kylgьn ььqar. Mymkьn, bulardь taqьr ojloqjan emes da
ььqar. ьььnda virььny icine kirip ььquu, sezimin,
ojun vilyu qьjn oj!

Aqьrь ystьl vaьььn onьvasarььn kvartirine keldi.
Bul ьzьncь vir saltanat menen turat eken. Basqьcta
ьarqьrap ьanojan fonar turat. Kvartiri yjdьn екinci qava-

tьnda eken. Akakij Akakijevic aldьnqь yjgь екinci qava-
tьnda eken. Akakij Akakijevic aldьnqь yjgь kirip kel-
gende vьqьrap ьatqan kьlьstьrды kьrды. Oьolordun
arasьnda vьlmьny ortь ceninde vuusu vьrqurар samoor
turat. llingen ьinelder, plaьtar turat. ьinelderin arasьnda
qunduz ьaqaluu, varьttan qajьrma saldьroqjandarь da
var. Tьrky yjдь oturojan qonoqtordun duuldar ьamь-
rajan tavььtarь uьuldu. Eьik acьlqanda, suqar salьp,
ььldьrajan stakandan qojulqjan patnostu qarmar lakei
ььqть. Qьjazьna qarajanda qonoqtor erte kelip, vir-vir
stakandan ьaj da icse kerek.

Akakij Akakijevic ьz ьinelin ьzy ildi da tьrky yjgь
kirdi. Kirip kelgende: ьamdar da, cinovnikter da, tame-
kinin turupkalарь da, karta ojnooqь qojqjan ystьldьr
da — vaarь kьzьny bir ele ьarq ete tyьty. Akakij Aka-
kijevic bir tyrdьy oьtojsuz avalda volup, emne qьlarьn
vilvej ьoььojup kelip, vьlmьny ortь cenine turup qaldь.
Oturojandar munu kьryp, vaarь teь duu kьtьrylyp qarьь
alьььp, kijim ile turojan ьerge kelip, ьineldi daqь kь-
ryьty. Akakij Akakijevic ujalьnqьrap qalsa da, aq kьny
adam ojь, artьnan ьinelin maqtaqjanoja qajтьr qivanьp
qaldь. Oьondon kijin munun ьzьp da, ьinelin da mьn-
daj taьtar, qonoqtordun vaarь teь qajтьr karta ojnoj
turojan ystьlgь kelip, qьrqalaj oturuьtu. Tuьtuьtan ььqan
davьr-dubur sьzдьr, ystьldьrdьn qььraьь — vaarь teь
Akakij Akakijevicke ьat ucuaradь. Al aldьradь, qolu, vutun,
vytyn denesin qajda qojorun vilbedi. Aqьrьnda karta
ojnooqjondordun ьaььna kelip oturdu. Kьzy vaььrajьp,
bir ese kartaqja, vir ese ojnoocularoja qaradь.

Oьontip, bir az oturojan soь ici vььqandaj boldu. Uj-
qusu kelgendej boldu. Antkeni munun kyndьgy ьata
turqjan mezgili. Akakij Akakijevic ordunan turdu. Yjgь
qajтььь kelip, yj qoьojunu menen qoьtoьmoq boldu.

Biroq anь çiverbedi. Çañь kijimdin urmatьna бирdeme icyy kerek; şampanskij çutuu kerek degendej qьldь.

Bir saattan kijin tamaq berildi. Berilgen tamaqtar, muzoonun muzdaq eti, vinegret, i piroçok, şampanskij; Akakij Akakijevicke eki vakal icirdi. Oşondon kijin munun közynө yj icindegi varььq nerseler көnyldөngөн sьjaqtuu volup көryndy. Ajlananьn vaarььcьmьндar tur-şandaj sezildi. Oşondo saat on eki voloşonduşun, qajtar mezgil çetkendigin esinen sьoşarvadь. Yj eesi daqь çiverbej qarmajьь, degen oj menen aqььn şana epтер, bir vasьp, eki vasьp oozşu yjgө sьqtь.

Kelse şineli çerde tuşyp çatqan eken, munu көrgөndө ici kyjyp ketkendej voldu. Şinelin silkip kijdi da vasqьc-tan төmөн tuşyp, көсөгө sьqtь. Kөсө ali çarьq, majda dykөndөrdyn bir quru çavьq eken. Biroq soodanьn ajaqtavaşanьn көrsөtkөndөj eşikterinin çьlcьoşьnan çarьq көrynyp turat. Akakij Akakijevictin көnyly өтө көтөry-lyp, şat volup qajttь. Şьpьldaşan bir suluuca ajal çanьnan өтө verdi. Çygyryp varьp oşol ajal menen qatarlaş-qьsь keldi, biroq çygyrvөdy. Bul oşununan daroo tьjьla qaldь. Oşonti da qajdan pajda voloşonun özy da bilbej, murun çyryp көrvөgөн bir tekireң çyryş menen çoluna tartttь. Çañqьdaj emes, talaadaş sozuloşan qaraşoşь көсөгө kelip tuşty. Tyn tursun, bul көсөлөр kyndyz da çьmçьrt qalьpta көnylsyzdөnyр turuucu. Mьnavu qaraşoşь tyndө көсөлөр kyndyzgydөн veter aңraşьp-saңraşьp, bir tyrdyy çьmçьrtttьqta көrynөt. Fonarlar sejile vaştadь. Çoldu qatar aq yjlerdөн, tamdardan vaşqa mьdьr etken çan çoq, çaloşьz şana çaltьraşan qar çatat. Çarьrajoşan yjler, çavuulu qarqalar qararьp, kyңyrttөp turat. Akakij Akakijevic bir nece көсөнyn kelip tyjyşө turşan bir keң ajantqa çetip toqtodu. Munun bir cetinen qaracьanda ekinци cetindegi yjler arad көrynөt.

Qaj çerden ekenin qudaj bilsin, alda bir vudkadan şьqьrajoşan çarьq çьltьdadь. Uşul çarьqqa kelgende Akakij Akakijevictin quvanьcь өсө vaştaşandaj voldu. Ajantqa bul özy denesi dyrkyrөp, cocuşandaj volup kirdi. Çyрөgy dupьldөp, alda qandaj bir valaanьn volorun aldan sezgendej voldu. Ajlana qucraşan deñizdin ortosundaşь nemedej çaltaqtar, çan çaşьna qaradь. „Andan көрө qaravaşanьm çaqşьoşo“ dep көzyn çumdu da, oşol qalььnda çyрө verdi. Bir talaj uvaqьttan kijin „ajanttьn cetine keldim beken“ dep көzyn acьp qaldь ele, taq tumşuşunun aldьnan muruttarь cьcaşьp turşan kişilerdi көrdy, bulardьn sьjaşь qandaj ekenin açьratuuşa da camasь kelbedi. Kөz aldьn tuman vastь, çyрөgy soqtu. Tavьşь kyryldөgөн birөө çaqadan ala tuşyp: „Mьnavu şinel meniki şo“ dedi. Oşol kezde Akakij Akakijevic „qaroolcu, qaroolcu“ dep qьjьqьraşьn dedi ele, birөө taq cinovniktin vaşьndaj qььp, muştumun tiginin oozuna taqar turdu da:

— Qana, emi qьnq etip, tavьşьndь sьoşarьp көrcy! — dedi.

Oşondon kijin Akakij Akakijevictin ystynөн şineldi sьjьp aloşanьn, sezer menen бөjрөkkө bir teep, qarдь qartьra ystөmөndөн tuşyrgөнyn şana sezdi. Andan kijin emine voloşonun bilbejt.

Bir nece mynөттөн kijin esin çьjьp, ordunan tursa, cөjрөsyndө qььp etken çan көrynөbjt. Talaanьn suuşun oşondo sezdi, şineli volso çoq. Çygyрө vasьp qьjьqьrdь ele tavьşь ajanttьn ekinци cetine da çetken çoq. Oşontse da qьjьqьroşanьn qoşvoj, dekildep çygyrgөн vojdon aldь çaşьndaşь, vudkanьn çanьnan көrgөн kызөtcyгө qaraj çөнөdy. Kызөtcy „çeti tyndө mintip çyrgөн qandaj şaj-tan“ degendej, qolundaşььn tajanьp, taңьrқap kytyp turdu. Akakij Akakijevic; „birөөny tonop ketip çatsa,

uqtar çatър аласънар“ деп, entikken, артырған тавъшь менен dekildej keldi. Kызотсы: ec kimdi көрвөгөндүгүн, ајанттын ортосунда еки киши келип бирөөнү тоқтотқонун, бирок ал адамдар өз кiшileri ојо деп ојлоқондуқун, emи çарым тундө ваçьлар, көсөнү ваçьна көтөргөн менен ecteme өнвөј туројаньн, ертеңки куну надziratelge маалымдар, шинели тартырър алуу керектигин сьйлөду.

Akakij Akakijevic tamъoъ ketken çalъььнда çygyyp yjynө keldi, çaaoъьндаoъь, çelkesindegi verekesiz virtike casъ murunqudan veter seјreкter, uјralanoјan, шьмь, eки çaptalъ suu. Dыrsyldөтyp çatuu çaoъьoјan ешiktin тавъшьн uојup, yј eesi ајал daroo tura çygyrды. Шaçqanьnan eки ваçмаoъьн тең кiјуугө murcasъ kelbeј, бирин ilip альр oјana çygyrды. Ајал бир çолу менен көјнөгунун çaçasьн çьmtъј çармар, eкинci çолу менен ешikti acqan zamat Akakij Akakijevictin samtъraoјan тырyн көргөндөн кiјин ceginip ketti. Akakij Akakijevictin oқујasьн uқqandan кiјин ајал, çьнçьльр өкyнгөнyн bildirdi da, бирок emи uвaқьт өткөвөј туура pristovојo varuu керектигин сьйлөду. Kвартал ваçьсьь beker сьoъьм çьльр, ecteme өндyгyp bebeј турoјандьoъьн, туура pristovдun өзynө varuu керектигин, murun çолунда tamaq çьльр турuucu ајал бу kyндө pristovдun çолuna varьp, vala көтөryуcy çьzmatьнда турoјаньн, oшондон veri pristov менен azda volso тааньстьoъь varьoъьн, pristov арь-beri өткөндө munun yјynун aldьнан өтyp çyргөндyгyn, ал турмаç cirкөөгө namazoја varьp, namaz өткөндөн кiјин bularoја çьmtъja çарap, kылө турoјандьoъьн — uшунун varьoъьнnan pristovдun çajъьmduuluoју tuuralu çorutundu сьoјa-ruoја volo турoјандьoъьн aјтть.

Uшундај cecimди tyгөл uqtu da, Akakij Akakijevic çajоъьлуу avalda өзynун вөлмөsynө kirdi. Biroq bul тyнды Akakij Akakijevic çандај өткөрдy, çандај тырдө,

çандај сьpatta boldu—bul tuuralu eкинci бирөөнyn anca-мьнca avalьн vile турoјan кiшinin çорушuna ьqтъjar begebiz.

Ertesi bul ертең менен pristovојo keldi. Biroq pristov ali uqtar çatat degen сөз менен çajra çajтть. Akakij Akakijevic saat ondo keldi, daoъь uqtar çatat deшти. Saat on бирде daoъь ајланьp keldi ele, сьoъьp ketiptir. Tyšky tamaq kezinde daoъь бир ајландь ele, ooz yјдө oturoјan çatcьлар myнky-naңkirdej terger çibebeđi, emne oқуja voloјonun, çандај çumuш менен kelgenin bilgileri keldi. Uшундан ulam Akakij Akakijevic өmyryндө биринci çолу çatuu myнөз көрсөtkysy keldi. Pristovду көzmө көз көрyp, ooz eки сьйлөшyy керектигин, çatcьлар-дьн мьнави çоруqtardь çьлуoја ec uқуoју çoқтуoјun, өзy бир departamentten çazьна çumuшу менен келип oturoјандьoъьн, ystynөн caoъьm çьlsa çatcьларoја çajлуу tijbeј турoјандьoъьн сьйлөду. Çatcьлар vuoја çаршь ecteme ајталbadь. Biri pristovду çaçььp kelyyгө ketti. Pristov шинелин çoқoлуу tuurasьндаoъь angemeni бир тырдуу салqьн çan менен тьңsadь. Bul иштин negizgi маанилуу çaоъьна көнyл вөлуштyn orduna, Akakij Akakijevictin nege oшонco kec çajтqanьн, çe бир oнtojsuz yјлөгө kirip, kirbegendigin, daoъь uшul өндөнгөн majda-cyјдө-лөрдy surap ketti. Akakij Akakijevic oшол arada өзynөн өзy çaçap, иштин artь oқолup шинел тавьлавь, çoқpu, emne менен тьньp, emne менен çoјorun da билbeј, çарalanьp yјдөн сьoъьp ketti.

Al куну керели kecke keңsalaroјada varbadь. Bul Akakijevictin өmyryндө keңsalaroја varvaj çaloјan биринci куну. Ertesi eski шинелин кiјip өшy çurquu volup çьzmatqa keldi. Munun шинелин tonop ketkendiginin çөnyндө cinovnikterdin da çulaqtарь calьp çaloјan eken. Uшундај çajоъь ystynдө da munu шьldьндај турoјандар тавьldь.

Oşondo da kərşylygynun qavərşalar qajışqandaj boldı. Oşol zamat vuşa kərtər çardam çybr vermek voluştu. Biroq çyñaqandarın maanisi volvodu. Antkeni, mьndan murun vaarь teң direktordun syrətyn aluuşa çazыьp qojuşqan eken. Аньн уstyne vəlym nacalniginin çaqьn dosunun bir kitevi vasыьp çəqьp, kerek volboso da oşol nacalniktin sunuşu vojunca vuşa da çazыьşqan ele. Oşontip tigige çyñaqan tььn çarьtmsьz boldu. Akakij Akakijevice çanь acьojanьn bildirgisi kelgen birəə vuşa aqыь menen, keñeşi menen çardam vergisi keldi. Al qajşь degende: kvartal vaşçьsьna varьp keregi çoq dedi, аньн sevəvi al tapqanda sen ucyn emes, çoşorqu orundardan maqtoо aluu ucyn öz veti menen izdep tapqanda da vul şinel politsija qoluna varuuşa tijiş. Bul çerde seniki ekenin аньqtoо ucyn, zakonjo ыajьq dalildeme qaşaz kərsətүp varьp аlyşqa volot. Oşonduqtan eң çaqşьsь vul şinel tuuralu angemeni bir vedeldyy kişige varьp aytuu kerek. Al adam ar çerge qavar salьp, suraştьoşandaj volot. Bedeldyy adamьn uquuşu uzun, al izdese kərşylyk çoqcu volot, oşontip iş ыdamdajт degendej sөzdөrdy ajtь.

Başqa qыlar ajla çoq, Akakij Akakijevic vedeldyy kişige varuuşa vel vajladь. Bul vedeldyy adam degeni bizdin daraçasь qandaj? Аньsь uşul ubaqqa çejin qaraşь. Çaqьn arada şana vedeldyy adam sanatьna qoşuloşan bir vedeldyy adam var ele. Bul sanatqa qoşuluudan murun al vedelsiz adam ele. Bul adam vedeldyylerdyn sanatьna qoşuloşandan kijinda qьzmatьn salьştьoşanda başqa vedeldyylerdykynən təmən volucu. Biroq qajşь bir adamdarьn kəz qaraşьnda vaşqalaroşa alda qandaj bir maanisiz volup kərynşə da, vularoşa vedeldyy adamdaj kərynə turəandarь volot.

Çoşorqu ataloşan vedeldyy adamdaroşa kelelik. Bul—

tyrдыy amal, ajla, adis qoldonuu arqasьnda vedeldyylykkə qolu çetti. Al mьndaj qыluu: təmənkь daraçaluu cinovnikter menen qьzmatqa kirerinde vasqьc ystyndə şana syjləj turoşan volot. Ystyne ec kimdi kijirəejt. Kirgizyy ucyn qatañ tartip çəoşarat. Kelyucylər avaly kolleç qatçьsьna maalyьm ete turoşan volot. Kolleç qatçьsь guberna qatçьsьna vajandap, guberna qatçьsь titulduu sovetnikke, al varьp çaqь vedeldyy adamoşa maalyьndap, oşondon kijin şana kiryygə volo turoşan ele.

Bizdin qasьjettyu Rossijada vaştan ajaq birəəgə eliktəə dej turoşan çuqjuştuu salt varəo. Uşul saltqa tyşkendyn vaarь teң əzynyn aldьnqь nacalnikterin çemirip, keleke qыьp kelet. Mьndaj bir sөz var: bir titulduu sovetnik voluptur. Ань bir kicine mekemege vaşqaruuculuqqa dajьndartьr emiş. Bolmoşu şana muñ eken, çaqь vasçь əzynə ajьm bir vəlməçə şajlap аlyptьr emiş. Bəlməyn keңdigi bir çazuu sьjarlyqtaj volso da „kelyucylərды qavыь aluu vəlməsy“ dep at vєriptir. At menen da qojvoj, eşigine qьzыь çaqaluu vəşmant kijgen kызətcy turoşuzup, kelgenderdi kijirip, çəoşarьp tura turoşan qыьp qojuptur emiş...

Bedeldyy adam əzynə işi tyşyp kelgenderdi ajььqca var ajvattuu qalьp menen qarşь alar ele. Аньn qoldonşon negizgi sistemasь tartiptyy qatuuluq voluucu. Sөz syjləşə „qatuuluq, qatuuluq, qatuuluq“ dep yc qajtarar ele. Artьqca sonqu „qatuuluq“ degen sөzyn ajtqanda aldьndaşь syjləp çatqan adamьna surdanьp, tikireje tyşər ele. Сььnda uşundaj qaardanьp, surdanuuşa sevəvi volboso da uşundaj qыlar ele. Antkeni bir mekemedegi var voloşon sostavь on caqtь cinovnikter, mintkende tiginden dirildep tura turoşan. Artьqca, munu tetigindejden kərgəndən ele iştep çatqan çumuştarьn taştaj qojup, qacan oşol vedeldyy adam mьndaj ətүp

ketkence qoldorun mañdajına alıp, qulduq urup turar ele.

Өзүнөн төмөнky kişiler менен syjləşkөн qadimki sөzünyn özy qataaldыq менен, көvynсө ајтарь „аја қандајса дитиң varat? Kim менен syjləşyp тuroјаньндь биле- сиңви? Aldьнда kim отuroјаньн тааньйсьнвь?“ деген ојана yc сөздөн турar ele.

Durusunda vaşьnda bul çьluu çyrək, çoldoştoruna çaqşь, elpek adam ele. Munu çoldon çazдыrған general ceni. General cenine қандај qolu çetti, oşondoј vuzuldu; қандај voluu, қандај çyryudөн тақыр çazды. Өzynө daraçasь тең adamdar менен syjləşkөндө qadimkideј adam sьjaqtuu, al emi özynөн bir ceni төмөн adamdar- дьн arasьna kelgende vaşqa bir тыrғө тыşөр ele, қьm- тыојан eerdin acpaj сөздөн тьјьлар ele, ајаньс avaloја keler ele. Uşularдьн arasьnda ketse, uvaqьтьн vaşqa çerde өtkөрсө көңyldyyrək volucudaj көrynөр ele. Keede bir қьзьqtuu аңгемеge аралашьр syjləşkьsy kelgendeј volo тuroјаньн özy çaşьrsa da, көzy ајтыр тuroјандај көrynөр ele. Biroq bul аңгемеge кириşip ketişim менin vojuma ьлајьq volor beken, uluu vaşьmdь kicireјtip albas bekemin degendeј oј kelgende daroo тоqtolup, özyn özy тьјьр oturuucu. Uşundaj oјoјo vijletkendiktin арqasьnda bedeldyy adam өmyry uncuqras avaloја тыşty. Anda-sanda ојана bir қальptuu, bir тавьştuu uncu- oјup, көңylsyz adam деген at таoјьлды. Bizdin Akakij Akakijeictin da izdej-izdej kelip, ақырь tapqanь uşul bedeldyy adam voluucu. Biroq өтө bir uvaqьtsьz mez- gilge kezikti. Munun kelgen meзgili bedeldyy adam ycyn balandaj orunduу, orunsuz deerligi çoq uvaqьt ele. Çana özy ycyn da oңtojsuz uvaqьt voluucu. Akakij Akakijeic kelgende bedeldyy adam өз kabinetinde бирөө менен аңгемеleşip oturdu. Bul adam vala kyндөн birge

oјnop, birge өskөн, бирoq dalaj uvaqьttan veri көryş- рөј саoјьньşқан bir çoldoşu ele. Oşol çoldoşu менен аңгемеleşe отuroјан ucyrunda бирөө кирип, bedeldyy adamoја, Başmackin деген бирөөнyn kelip тuroјандьoјьн vajandady. Bedeldyy adam daroo ојана:

— Kim eken? — деп surady.

— Bir cinovnik volso kerek, — деп çoop verdi berki.

— A, emese tura tursun, азьr uvaqьt çoq, — dedi.

Sөzdyn ьрась kerek, bul çerde bedeldyy adam tap- тақыр çalојан ајтть. Durusunda munun uvaqьtsь var vo- lucu. Çaqьqь kelip oturoјan, көptөн veri көrvөgen çol- doşu менен ајтраoјан сөз қалтырбай, аңгемени тыгөtkөн- дөј volup oturat ele. Bar voloјonu anda-sanda ојана biri бирine: „Oşondoј Ivan Abramovic“. „Ooba, Stepan Varlamovic“ деген sьjaqtuu сөздөр менен uvaqьt өtkө- рыр oturoјan kezderi volucu. Oşontse da қьzmattan eваq qol yzyp, қьјьр тыркьrdөgy derevnjada, көptөн өз yjy- non vөтөн ecteme көrvөј өskөн dosuna, özyn cinovnik- terdin қancальq зарьльр еşiginde kyтыр otura тuroјандь- oјьн көрсөtkьsy keldivi, ајтор tigi cinovnikti kirgizvej kyтырыр qoјdu.

Aқырьнда avdan syjləşyp voloјon соң, syjləşyp da emes, uzaq uvaqьttar çumşaq oturoјucta syjlөrғө сөз tappaj uncuqraj oturuşup, papirozdorun tartьp, şaan- şөkөттөр voloјon соң, emi esine тыşkendөј volup, qaşaz альр, еşiktin aldьna kelip тоqтоoјon sekretaroја:

— Ајтқандај, vaja kelgen bir cinovnik kyтыр otur- oјan сьoјar, oşooјo emi kiryyғө uruqsat деп qoј, — dedi.

Akakij Akakijeic kelip kirdi. Bedeldyy adam anьn qoјdon qoңur қьјаратына, eskirgen mundirine көz сальp ötty da, қатаңрақ, ьzојarлуу тавьşь менен, ајьrқса тыу менен:

— Saşa emne kerek? — dedi. Məndaj sözdərdy qandaj ajtuunu, anь ajtqanda qandaj qəjaratta voluunu generaldəq ceni qoluna tijyydən çana uşul qəzmatən aluudan bir çuma murun-kyzgy aldənda, əzynyn kabinetinde çalqəz turup, əzy menen əzy syjləşyp, avdan çatəşəp, yjənyr aləjan volucu.

Akakij Akakijevic kirip kelgenden ele əzynyn çooştuşun, ujaləndərap turəjəndəşəp sezdirgendej voldu. Əzynyn syjləgəndəgy adatə — „emetip“ti murunqudan veter kəvəjtyr, kelgen çumuşunun maanisin ajtuuşa kirişti. Çanə şana ijne, çipten cəqqan şinel voləjəndəşun, oşol şineldi çanədan ijnine ilgende tonop, şorun qajnatəp ketkendigin syjlədy. Mymkyn volso tijiştyu çerleri menen qavarlaşəp, politsija vaşcəşəna ajtəp, uşul şineldi taap veruygə volvospu degendej qəldə. Emnege ekenin kim vilsin, generaləja vul sunuşu əən kərynə qaldə.

— Bul emne degen səzynyz, mərza? — dep bir keketip aldə. — Çalrə tartipti vilbejsizvi? Qajda kirip oturasəz? İşti qandaj çyrgyzyuny vilbejsizvi? Bul tuuralu en murun keşsalarəja arəz verip, andan kijin çumuş ystəl vaşcəşəna tyşyp, al sekretarəja ajtəp, sekretar maəja kelip çetkizbejt vele? — dedi.

Bytyn denesine vytkən var qajratən çəjəp, Akakij Akakijevic:

— Sizdin urmatəşəja, menin əzynyzgə emetip, kelip oturojanəm, sekretarəja işenyugə volvojt qo — dedi.

Munu ajtuu menen qatar, mañdajənan teri moncoqtəj tyşkəny əzynə da sezildi. Akakij Akakijevictin oozunan sekretar degen sözdyn cəşəşə şana muñ eken, bedeldy adam çulup aləjəndaj, adəraja qaldə.

— Emne dep turasəz əzynyz? Siz məncaləq kycty qajdan tartəşəz? Məndaj pikir qajdan kelip oturat? Çar-

çaş adam nacalnik çana çooşorqu kişileri menen tajtalaşuu degen salt qacandan veri var? — dep bastərmala- təp çiverdi bedeldy adam.

Çarçaş adam degende Akakij Akakijevictin çaşə elyudən aşqanəp vajqavaşəjan da volso kerek. Mymkyn, anь ajtqanda Akakij Akakijevicti çetimişterge kelgen adam menen saləşəşəjənda şana çaş dep ataş durus volor ele.

— Siz uşul sözdərynyzdy kimge ajtəp turəjanəşəz, əzynyz kimdin aldənda turəjanəşəz tyk vajqavajsəzəz? Ajtəşəz, uşunu uşasəzəz? Men sizden surap oturam, uşasəzəz?

Uşunu ajtqanda al var tavəşəp cəşərap, tyrs etkizip taqtajdə teep da qaldə. Uşuntkənde çalqəz Akakij Akakijevic şana emes, munu vaarən kəryp turəjan vaşqa kişinin da yrəjy qalvas ele. Akakij Akakijevictin yrəjy ucqandəşə oşoncoluq, əny vuzulup, vytkən voju qaltərap, ordunan tura alvadə. Eger bir kyzətəylər çygyryp kelip, syjəvəgəndə qulap da keter ele; vular kelip, qəjməldan, araketten qaləjan Akakij Akakijevicti çələp, aləp cəşəp ketti. Bedeldy adam kytylvəgən çerden keremettej oquja, əzgəryş çasaəjanəna maz volup, „menin munuma, beregi qandaj qarap oturat eken“ degəndəj kəzynyn qəjəşə menen çanəndaşə dəsuna qaradə. Dosu vul oqujanə emne dep tyşynəryn vilbegəndəj, al tygyl, əynə qorqunuc kirgəndəj qəjaratta oturojan eken.

Akakij Akakijevic vasqəctan qandaj tyşkəny, sərtqa qandaj cəqqanəp — bir da birin vilbejt. Əzynə birənyyn qolu tijgenin, butu tijgenin da sezgen çəq. Bul əmyryn- də generaldən çana çat adamdən səkkənyyn uqqanə da, kərgəny da uşul ele.

Burqurap soşup turəjan voroonduu kəcədə Akakij Akakijevic kele çatat. Peterburgdun ezəlki dolu voroonu

tört qəvvəladan tən soçur turat. Öldüm-taldım degende bul yjynə arañ kelip çetti. Bir söz syjləəgə murcasə kelbej, vet-oozu tomuçur, kele sala təşəkkə quladı. Uşul çolqu uqqan səzy səəktən ötkən cəğar!

Ertesi munun denesi ajavaj ɣsəɣanɣ bilindi. Peterburgdun ava ɣrajɣ qajsɣ ooru volso da ɣrvatɣr çivereri belgilyu ço, Akakij Akakijevictin oorusu da uloçaja verdi. Doktor keltirip, tamɣɣn qarmar kərdy. Mənda meditsina çardamɣ volvodu degen at qalvasɣn dep çana, anda-sanda ice turoçan aq darɣ çazɣr vergeni volvosə, çəñildik keltirerliktej ecteme iştej qoçoçon çoq. Biroq emi bir çarɣm sutkada ooruçaja bir zor qapsalañ varlɣoçɣn ajttɣ. Oçonu menen qatar yj eesi ajaloçja doktor:

— Siz ubaqəttɣ voşqo ötkərvənyuz. Daroo qaraçajdan tavɣt çasatɣɣz, qara çəoçactan voloçondo bul ɣcyn qɣm-vatqa tyşet, — dedi.

Akakij Akakijevic doktordun bul səzdəryn uqtubu, çoçru; uqsa bul söz aça az da volso taasir ettivi, etredivi, kyny vytyr əmyrynyn aqɣɣ çetyynə icinen tɣnɣr kyjdyvy, çoçru—vularɣ belgisiz. Antkeni, 'Akakij Akakijevic daçym denesi qɣzɣr, çəolyp çattɣ. Kəz aldɣna alda emeler elestəə menen voldu. Bir ese Petrovicti kəryp, əmyryndə ec kim tonop ketpegidej qɣlɣr qorçondu, şinel tigip ver dep zakaz verip çattɣ. Bir ese kəz aldɣna uuru kelip kərynyr çattɣ, yj eesi ajaloçja uurunu quup cəq degendi da ajttɣ. Bir ese „menin çanɣ şinelim turoçanda verəgi eski şinelimdi emnesine səələttəp ilip qoçduçar“ dep suradı. Bir ese generaldɣn aldɣna varɣr, til uçur „çazɣqtuubuz, sizdin urmatɣɣzəçja“ dep, qulduq urup turoçandaj sezildi. Bir ese oozuna aq it kirip, qara it [cəoçɣr, nepir çaman səzdərdy ajttɣ çattɣ. Aqɣɣnda Akakijevicten əmyryndə uçur kərvəgen bir qorçunuctuu səzdərdy uqqanda yj eesi ajaldɣn

təvə casɣ tik turup, artɣqca „sizdin urmatɣɣzəçja“ degendi çaloçjaşa ajtqanda ajal coçunup çiverdi. Oçontip, daçym çəoluy menen voldu. Kəvynçə tyk maanisi çoq səzdərdy ajttɣ, qur sandɣraqtar çattɣ; emne ajtsa da varlɣoçja oju şinelge oop çatqandəçə sezilgendej voldu. Oçonu menen ne kerek, Akakij Akakijevic vajquş aqɣɣ çan tapşɣrdɣ.

Анын ујун ес ким векип, ресеттеведи. Буоја север, биринциден Акакіј Акакіјевіцін керецін алър қалар кіші қалвады, екінциден артында қалоқан кереці да аңсалъ кəp emes ele. Barlɣoçja qaloçandagɣ: bir çazdɣqtɣq quş çyny, 24-25 tabaq qaznalɣoçja aq qaoçaz, ɣc par vajraq, şɣmɣnɣn yzylgən eki-ɣc topcusu, andan soç oquucular-dɣn əzyne belgilyu eski şineli ele. Bul mylktər kimgə tijgendigin qudaj vilsin, bul aңgemeni ajttɣ çatqan kişi bu çaoçɣna (kim aloçandəçəçɣn vilyuğə) kənyl vəlgən çoq. Akakij Akakijevicti alɣr varɣr, kəmyştı.

Oçontip Peterburg Akakij Akakijevicsiz qaldɣ, qaloçjanɣ məndaj tursun, uşundaj adamɣ bu çer ec qacan kərvəgən, məndaj adam bu çerde çaşavaçjan şjaqtuu volup qaldɣ. Əmyryndə ec kim ajap kərvəgən, ec kim çan eken dep elevegen, al çana tygyl mikroskop arqalu cəməndɣ qondurup alɣr qaraçjan tavijattɣ tekşeryucylərdyn nazarɣna tyşpəgən, ələ əlgəncə mekemenin kylkysynə vaş çajqavaj mojun toçoçon, ec qandaj qɣjɣn-çyltaşsɣz kərgə kirgen bir çandik dyjə çyzynən çoçoldu. Biroq əmyrynyn aqɣɣnda volso da, çalt etkizip çanɣ şinel kijip, səəgyn bir çanɣrtɣr aldɣ. Oçontip, varɣr qajra vaçqtsəzdzəçqqa urunup, bul aalamdɣn kyctuy-ləry da qutulvaj turoçan uquuqqa kez voldu!..

Akakij Akakijevic əlgəndən bir necə kyndən kijin munun kvartirine departamentten kyzətçy vujruq alɣr keldi. Bujruqta daroo mekemege kelip kərynsyn, nacalnik

surap çatat—deptir. Biroq voloru volojon soñ kerek qblojan menen volucubu, kyzötcy vujruqtu orundaj alvaj voş qajttı. Voş qajtqanda Akakijdin kele alvaj turojanın ajtıp keldi. „Emne ycyn kele alvajt?“ degen suroojo:

— Çen ele, ölyp qalıp, kəmgəynə tert kyn voluptur, — dep çoop veriptir. Munun ölgəndygyn departamenttin uqur oturojanı uşul. Ertesi Akakijdin orduna mından kərə uzun voljuraaq, aripterdi Akakijce tikesinen emes, qbjojacьraaq çazojan bir cinovnik oturozuldu.

Akakij Akakijevic tuuralu aŋemenin vaarь uşunu menen vyttı dep kim ojlor? Biroq vuja ömyryndə eləəsyz ötyşynə qaraj bir verilgen sьjьbь, ajtor ölgəndən kijin da çurttu cuuldatıp, bir nece kyn ömyr syruygə tuura keldi. Cara çoq, aŋgemenizdin mından arqь çeri amal-sьzdan fontazijaluu qorutunduoja ajlanojan oturat. Oquja mında: Peterburg icine bir qaŋsaar taradь. Taraojanda: Kalinkin kəpyrəəsynyn çanьnda, tyn kirgende, cinovnik-tin tyryndə bir ölgən adam pajda voluptur. Bul adam qacan kərynə da bir çoojolojon şinelin izdejti da çyret. Oşol şineldi izdegen volup çyryp, bu kicine bu con adam devejt, kez kelgen kişinin şinelin şьpьrьp alat da çyret. Şinel tonoojondo, mьna munusu mьşьq çaqaluu, munusu suusar çaqaluu, bul tylky, bul ajuu, bul paqta salıp şьrəojan dep ec birin tandavajt, adam ystynə ilip çyrgən şinel volso ele ala veret degen uşaq taradь. Departament cinovniginin biri ölgən adamdь öz kəzy menen kəpyrtyr, Akakij Akakijevic ekenin taanьrtьr. Biroq kərə da diti cьdap tura alvaj, çanьnьn vardьojьnca qacьrtьr. Oşonduqtan çanqь kərgən adamdьn qьjapat tyryn avdan avajlavaj qalьrtьr. Çalozьz ojana ölgən adamdьn tetigindejdən „senivi!“ degendej muştumun tyjyp, qolun cocojt-qonunan ojana vajqar qalьrtьr. Ekinçi çaojьnan: „mьnavu ölgən adam kyn kərsətpəs voldu. Şinel volso ele şьpьrьp,

tonop alıp çənəlgəndyktən, sovetniktin kəvy, anda da titulduu sovetnik volso bir çən ojo, nadvornij sovetnikterdin özy suuq tijip ooruj turojana ajlandь“ degen arьzdar ysty ystynə tyşə vaştadь. Uşuoja qaraj politsija vujruq tarattь „mьnavu ölgən adam qandaj da volso qar-malsьn. Kim da kim vuja kezikcy volso öly, tiryu devej vajlap alıp, tijiştuy çerine tapşьrsьn. Oşontip, ekinçi çolu bul ölgən adam tirilip alıp, bul eŋduy vaşьzdzьq, vuzuquluq iştebeske ylgy volojudaj qьlьp turup, qatuu çazasьn tartьrsьn“, dedi. Biroq bul vujruqtun orunda-ьşь orooj volo qojvodu. Bir iret kəcə kyzətcylərdyn biri qarmaşьn qarmar aldь ele, viroq bul qarmaş pa-tьjçaluu volvodu. Ölgən adamdьn uvaojьnda ьşqьrьp qojojon bir muzьkantcьoja Kiruşkin kəcəsyndə kezigip, vaş salıp, anьn şinelin tonop alıp çatqan eken. Kəcə kyzətcysy dal oşol mynette kez volo qalıp, tonocunu qarьş vastьrvaj, qьjьn oquja volup çatqan çerden qarmar oq alьrtьr. Çaqadan qarmar turup, ötyr varatqan eki çoldoşun caqьrьp alьrtьr. Ölgən adamdь qarmaj turqula dep, çanqь ekəəne veriliptir da, özy tamekisin çьttar, ьraqattanьp almaq volup, qoncundaojь vaştəojьn alьrtьr; viroq tamekisinin çьtь tiri tygyl, ölgən arvaq cьdavastaj acuu eken. Kyzətcy bir cьmcьm alıp, bir qolu menen oŋ tanoosun vasьp turup, ekinçi qolu menen sol çaq tamoosuna çьttaj verem degende ölgən adamdьn tanoosuna tameki çьtь varьp, cyckyrup kelip çiveriptir. Cyckyrəndə qatuuluoju şondo, beregi qarmar turojandardьn kəzynə şilekejin çaar çiveriptir. Bular uşalap, kəzdəryn syrtəm degence volvoj, kəz acьp çumojuca çanqь öly adam çoq voluptur. Özy tygyl, iz da qalvartьr.

Oşondon kijin kəcə kyzətcyləry ölgən adam tygyl, tiryu adamdь qarvoudon qorqur, ec kimdin cenine va-

рууоја ватъна албай тетигиндеј оvocodon ојана „ој, өз çолун менеп çyрө бер“ деп тавыштај туројан voluptur. Ушундан тартыр, өлгөн adam Kalinkin көpyрөsynөн да көpнyp çyрyптыр. Çөнөкөјдө qорqо туројан kызөtcyлер murунquдан veter yrөjlөнө туројан voluptur.

Aјtqандај, viz cында, voloјon тарихъ аңгemeni qыjаль аңгemenin qальвъна тыçyрө çаздаојан çоојорqu vedeldyy adamдъ таqыр unutup, таçтар varatqan ekenviz, emi qajра ошоојо keleli. Adilettik көzy менеп qarар, аньq cындьqтъ ајта туројан volсоq Akakij Akakijevicti сөгyp cыојарьp çivergendin artыnan çаңqъ vedeldyy adamдъn ојуна алда qандај bir ајаньc kirgendeј volot. Antkeni, munun çyрөгynyn өzy vaşьnda çamanдьq oјловој туројан mejrimduy çyрөk volucu. Munusun cыртqа cыојаруоја өзynyn ceni, daraçasъ kөлдөлөң volup çyргөн ele. Akakij Akakijevicke uruшup cыојарьp çivergende, çаьндаcъ çoldoшy qандај cыртqа cыојьp ketti, oшондој vedeldyy adam Akakijdi oјлор, аньn авалъна qајоъројандај da voldu. Oшондон мьндај, Akakij Akakijevic өңduy kelbet daroo vozorup, surdanьp, көz aldьна elestep turuucudaj voldu. Bedeldyy adamдъ aqьтъ oј vijлер çeteleөөгө ајландь, çetelegeni oшонcoluq, bir çuma өtkөндөн kijin аньn авалъn bilyyгө kiшi da çiverip алырть, cында бирдеме qьльp, çardam berbeske volbos beken деп da oјlodu. Aqььнда Akakij Akakijevic denesi ьcьp çatьp, tez oорup өlyптыр degendi uqqanda emne qьларьn vilbeј qaldь, өзynyn ištegenine өkynyp ar, uјatь тьncьn ketirdi. Тьncьn алојан oјdu azda volсо unutup, көпyлyn көтөpыç ycyн kecke qaraj dostorunun birinin yjyндө volup çatqan kecege vardь. Мьнда bir cыjра kiшiler çьjnalојан eken, vaarьnan çaqьş çeri cen çaоъьnan vaarь camalaş nemeler eken. Bul өңduy daraçasъ тең adamdardьn arasьnda voluu

vedeldyy adamдароја zor таасир etet: көпyлy cындар көтөpылөт.

Oшонduqтан byгynky отуpуш вуоја таң qalarььq таасир etti. Denesi cecildi, аңгемелерге qatьştь, çаьн syjyp отурdu, qьcқasьn ајtqанда kecenі eң sonun өtkөpdy. Kecki tamaqtьn алдьнда bir, eki stakan çampanskij icti. Bul icimdik, kimdin көпyлyn çeliktirbegen deјciш. Oшонun cыңарьндај vedeldyy adamдьn көпyлyn да çeliktire vaş-tadь. Bedeldyy adam мьндан cыqqandan kijin yjyнө varvaj, çoldu qatar, çаңьдан тааньşqan, negizi nemisten cыqqan, çaqьндашuuоја татьльq cыpajь, syjкymduy adamdardan sanaloјan Karolina Ivanovna deј туројан bir ајалоја тije ketmek voldu. Bul çerde ајтрај кetyyгө volbojt, vizdin vedeldyy adam өzy орto çаçар qaloјan, bir nece valaьnьn атаcъ voloјon yjlyy-çajlyu neme voluucu. Eki uulu var voluucu, munun biri mekemege qьzmatqа kirgen. On altьlar camasьnda, çaşьraaq, ijmegirek kelgen biрoq murunu keliшken, suluuca qьzь voluucu. Bul kyндө „Bonjour, papa“ деп kelip, атаcъьn qолun өвө туројан. Munun ајаль да ali аçарь ketpegen, аncальq aqьcьz emes kiшi. Al kyjөөcy kelgende avalь өзynyn qолun sunup, өptyp, andan kijin oшol qартаoјан qальвьnan ајььbastan kyjөөsynyn qолun өз oozuna çaqьndatьp, өzy өвө туројан. Bedeldyy adam өзynyn yjьylөө řartь аььcындьрарьльq volсо da, sonunduq ycyн, çаңqъ ајal менеп тааньşqan ele. Bul ајal өзynyn ајальnan bir uqum artьq da emes, az da volсо çaşьraaq da emes. Biroq dyjнөдө мьндај maseleler көp volot da, oшolordun vaarьn текşere туројан viz emes. Oшontip vedeldyy adam vasqьctan төмөн тыçyp, canaоја kelip отурdu da, at ајdacuuоја: „Karolina Ivanovnaоја qaraj çyr“ dedi. Uшunu ајтть da, çьlyu šinelge oronup, orus çurtu andan artьq oqшotup отurbastaj qьльp отурdu. „Oqшotup отурdu“

Haash 90 t.
Muqabash 80 t.

ПРОБЕЛНО